

VITÆ LETARDI SEXTI ABBATIS BECCENSIS COMPENDIUM.

Venerabili Theobaldo abbate Beccensi archiepiscopo Cantuariensi facta, in regimen consilio electione totius congregationis dominus Letardus successit. Illic, ex eodem loco parvulus incolas habens, ejusdem loci indigena existit; et ubi progenitus fuit magnum conscendit honorem, quia venerando abbate Willemo religionis habitum suscepit, et a primis annis, inter sacras ejusdem monasterii disciplinas, in Dei semper amore et religiois ardore de die in diem crevit, vitamque suam omni morum probitate et honesta conversatione in mentis et corporis puritate custodivit, jejuniis, vigiliis orationibusque indefessus interno Inspectori per omnia placere gestiens. Cautus et sollicitus in his qui ad se pertinebant omnino existens, præceptorum regulæ, et majorum suorum studiosus conservator, transgressores acerrime coarguens, ingenii optimi fuit. In colloquutionibus dulcis et familiaris erat, maxime si quis cum eo de salute anime sue colloqueretur, amicos magno dilectionis affectu colebat, hos scilicet quos vitæ honestas commendabat; verum si aliqua quæ honestati non conveniunt, de illis animadvertabat, et eorum deinceps familiaritatem parvipendebat. Talis in seipso, talis in aliis, et ante et post abbatiam, existit. Apud Pontisarram primo multis annis prior fuit, ac deum apud Pratum, unde ad abbatiam assumptus, abbas siquidem factus, secun-

dum quod scriptum est, ut justus justior fieret (Apost. xxii, 14), permisit eum Deus corporalium oculorum cæcitatem incurrere, ut patientias ac virtutum ejus merita declararet, et interiores oculos ad intuendum verum lumen retorqueret. Qui, tali incommodo percussus, nunquam pro hoc tristis videri potuit, nec conversationem fratrum deseruit, excepto quod cum eis minime in dormitorio jacebat, nec in claustro sedebat. In choro autem, in capitulo, in refectorio, ut quilibet alius, semper usque ad extremum terminum vitæ conversatus est. Infirmum vero incurrens, ex qua migravit, postquam visus est cursus sui metas appropinquare, in infirmorum domum, qua fratres defunguntur, delatus, ibi coadunatis fratribus et pro eo psalmos canentibus emisit spiritum. Venerabilis autem Rotrocius Ebroicensis episcopus cum quibusdam abbatibus corpus ipsius diligenter et honorifice tumulavit, ac ultimum officium juxta morem peregit. Transiit vero millesimo centesimo sexagesimo primo incarnati Verbi aune, sexto Nonas Julii, Sabbato intra octavas apostolorum Petri et Pauli, circa decimam horam diei, aetatis suæ circiter sexagesimo quinto, monachus vero quinquagesimo. A beato Herluino autem primo abbate et Becci fundatore sextus existit, et abbatiam rexit annis decem, diebus viginti tribus

MIRACULUM

Quo B. Maria subvenit Guillelmo Crispino Seniori; — ubi de nobili Crispinorum genere agitur.

Beata Domini Mater et perpetua Virgo Maria, C de instanti periculo mortis, sed priusquam hujus singulare præsidium Christianorum, per quam salus mundi apparuit, quo majorem apud Deum præ cæteris gratiam invenisse dignoscitur, eo frequentius ab hominibus, et fiducialius atque familiaris in necessitatibus invocatur: 53 et ipsa celer clementiæ suæ multis impendere solet beneficium. Unde non illa illi subventiois exempla inveniuntur scripta, plurima passim jugi sentiuntur effectu; quæ propter multitudinem non sunt commendata memoriæ. E quibus unum referre volumus, quod dignum memoria videtur, quodque pro sui magnitudine non potuit latere illius hominibus. In quo facto ostendit beatissima Dei parens quam benignum gerat erga miseris ad se confugientis affectum. Nam quidam nobili viro et sibi devoto, nomine Willemo, cognomento Crispino, ejus misericordiam deprecanti in magna anxietate affuit, et miserabiliter illum eripuit

de instanti periculo mortis, sed priusquam hujus miraculi ordinem pandamus, dignum videtur paucis indicare quis fuerit ille Willemus, et unde cognomen Crispini sibi et suo generi contigerit.

Antequam Northmanni duce Willelmo Angliam debellarent, fuit in Neustria, quæ nunc Northmannia vocatur, vir egregius, nomine Gislebertus, genero et nobilitate præclarus, qui ab habitudine capillorum, primus Crispini cognomine dicitur insignitus; nam in sua primæva ætate habebat capillos crispata et rigidos, atque sursum erectos, et, ut ita dicam, rebusos ad modum pini ramorum, qui semper tendunt sursum, quare cognominatus est Crispinus, quasi *crispus pinus*; quam capillorum rebusionem adhuc videmus in iis qui de ipsius Gisleberti genere descendunt. Unde et ipsi eodem cognomine a cæteris Northmannorum familiis dirivuntur. Iste Gislebertus qui, ut diximus, Crispini cognomen primus est

adeptus, accepit uxorem Senioris Fulconis de Alnov germanam, nomine Gonnorem, de qua tres filios genuit, Gislebertum Crispinum, pro quo scribere ita suscepimus, et Robertum, duasque filias Emmam Petri de Condeto genitricem, atque Esiliam matrem Willelmi Malet, qui miles strenuus, in senectute factus est monachus Becci, et transactis aliquot annis honorifice in cœnobiali observatione, ut talem virum decebat, bono fine quievit. Robertus Crispinus minor frater, Northmannia egressus, plurimas peragravit regiones, donec Constantinopolim veniret; et ab imperatore cum honore susceptus, magnique nominis apud omnes effectus, ibi, ut fertur, invidia Græcorum veneno periit. Gislebertus Crispinus major horum trium fratrum, a duce Northmannorum, castrum Tegularias in hæreditate custodiendum accepit, quod hæredes ejus tenent usque ad præsens tempus. Prædictus Willelmus Crispinus medius frater, generis nobilitate, et morum probitate atque militia famosissimus, inter Northmannorum primos habebatur, qui, ut diximus, de primo Crispinorum patre Gisleberto optimus filius, ad totius generis sui gloriam, felicibus auspiciis prodit, et sicut inter Romanos olim Fabii, vel Anicii, sive Manlii, insignes habebantur, ita Crispini inter Northmannos et Francos honoratiores reputabantur. Sed iste Willelmus inter omnes nominatissimus fuisse fertur, qui suo tempore, militiae titulis, insignes pene super omnes ejusdem tempestatis viros entuit. Unde præclara ejus probitas plures sibi effecerat invidos, atque hostes reddiderat atrocissimos. Ea tempestate Franci, auctore Walterio Vetulo comite de Ponte-Ysare, qui totam terram intra Ittam, et Andelan, atque Sequanam suam debere esse dicebat, crebras irruptiones ultra fluvium Ittam faciebant, et prælas de Vilcasino agebant; et ideo dux Northmannorum Willelmus, qui postea rex Anglorum fuit, prædictum Willelmum Crispinum, quia erat probatissimus in re militari, collocavit in castro Melfa, contra Francorum incursus, ad coercendas eorum præsumptiones, donans illi castrum ipsam et Vilcasini vicecomitatum jure hæreditario custodiendum, et filius ejus post eum, sicut usque hodie videmus. At ille ibi mansionem sibi constituit, familiam et milites in loco posuit contra irruptiones Francorum; qua de re Franci, vehementer irati, in tantum odium contra illum exarserunt ut mortem ejus tota aviditate appeterent.

His de ortu Crispini cognominis prælibatis, nunc jam ad rem veniamus, quam, ut a veracibus relationibus accepimus, simpliciter referre curabimus. Et est res memoriæ digna, et beatæ Domini Matri congrua, quæ humano generi post Deum singulariter est amabilis et per sæcula cuncta inudabilis.

Inspirante Domino Deo nostro Jesu Christo, omnium honorum auctore, quidam miles, strenuus et dives Herhuinus, postposita nobilitate terrena, abjecta sæculi pompa, qua ante juxta modum suum non parum destoruerat, deposito quoque militiæ cingulo

ad Christi paupertatem tota devotione se contulit, ut in monachici conversatione soli Deo liberius vocaret. Hic itaque renuntians sæculo sibi ad votum arridenti, in fundo sui juris, qui Burnevilla dicitur, volens cœnobium construere, ecclesiam ædificavit in honore sanctæ Mariæ; ibique religionis habitum suscepit, cum esset annorum quadraginta, nec multo post presbyter ordinatus, et abbas constitutus est. Quia campestris et inaquosus est locus, per seipsum monitus a beata Domini Matre Maria, in vatem ad rivum qui vocatur Becous recessit; ibique nobilitate ædificare cepit in honorem ejusdem sanctæ Mariæ Matris Domini monasterium, quod Deus perfecit ad sui nominis gloriam, et multorum hominum salutem et solatium. Cui Deus ad auxilium et consilium adduxit juxta desiderium cordis sui Lanfrancum, virum in liberalibus artibus undecunque peritissimum; quem cum magno suscipiens gaudio, dedit ei habitum religionis. Tunc confluere ad prædictum locum certatim multi seculares litterati et alii cervices suas levi jugo Domini, et obsequio regularis vitæ humiliter inclinare. Alii liberos suos a Lanfranco erudiendos in liberalium artium philosophia, et informandos per Herhuinum in regulari disciplina tradere, nonnulli ipsam locum rebus suis studebant amplissime ditare. Inter quos egregius vir prædictus Willelmus Crispinus, filium suum in tenera ætate nomine Gislebertum prædictis Patribus Deo nutriendum sub regulari disciplina obtulit, et multa de rebus suis temporalis vitæ subsidia cum puero ministravit. Quorum informatus doctrina et sanctæ conversationis exemplis, sic cum divino profecit auxilio in divinis et philosophicis institutis ut omnes artes, quas liberales vocant, ad unguem addisceret, et earum rivulos pluribus ipso perfectus in religione propinaret. Cujus tanta fuit in activa et speculativa vita perfectio ut cum Deus Lanfrancum Cantuariensi Ecclesiæ in summo pontificatu præficeret, eum Lanfrancus ad regimen West-Monasterii, Deo, vi. eante, provideret; tantaque sanctitatis gratia, ut credimus, Deo et hominibus placuit ut humilitatem præ cunctis sui temporis prælatis et specialiter prætenderet, et sublimius prædicaret. Hic triginta duobus annis loco magis profuit quam præfuit, et in senectute bona, plenus dierum, et sanctitate, patribus suis appositus; hujus vitæ terminum clausit. In hujus Patris genitore Willelmo, scilicet Crispino, jam superius sæpe nominato, res gesta est, excellentia insignis, relatu mirabilis, et quæ deceat Domini matrem B. Mariam semper Virginem, quam pro suis magnis et multis beneficiis, indesinenter laudat universus terrarum orbis. Hic enim nobilis vir, ut jam diximus, a duce Northmannorum Willelmo in castro Melfa marchio fuerat constitutus contra Francos, qui transentes Ittam fluvium, subitis rapinis Vilcasinum devastabant; ibique posuerat suam familiam ad castelli custodiam. Verumtamen terram quam habebat in Northmannia, in Lexoviensi pago, certis

temporibus revisebat, et dispositis rebus revertebatur Melliam; in eundo autem, vel redeundo Beccum non transibat, quin venerabilem Patrem Herluinum videret, et cum eo loqueretur. Accidit autem ut rediens juxta morem de terra sua, Domino disponente, quadam die Dominica, vir ille devotus, Beccensem inviseret ecclesiam, et cum abbate licentius de negotiis suis ageret. Qui cum inter se familiariter contulissent de iis quæ res postulabat necessaria, licentiam abeundi postulavit, et cum gratia festinus discessit; cumque aliquantulum processisset, substitit, et protinus ad abbatem revertitur. De cujus reditu admiratus homo Dei, resalutatus ab illo cur rediisset inquisivit. « Ad hoc redii, Crispinus ait, alme Pater, ut me benedicas, meque tuis fratribusque tuorum orationibus commendem, quatenus nos Deo et ejus piæ Genitrici me suppliciter commendare studeatis. » Mox vir Domini Herluinus, pietatis visceribus in ferventem viri devotionem miro charitatis affectu præcordialiter motus: « Deo, inquit, te et sanctissimæ Matri ejus commendamus; quorum te initio protegat, et a cunctis adversitatibus potenter defendat. » In hac benedictione confusus, osculatis abbate et fratribus, cum sociis ad locum properat, quo ire cœperat, ad castrum, sua scilicet custodiæ deputatum. At vero Franci, qui e regione ultra Ittam commanebant, audito quod Willelmus Crispinus transiens Sequanam in Northmanniam descendisset, conglobati in unum, sollicitè observabant ejus reditum, cum forte, ipsa die qua revertebatur, in vicina silva in insidiis occultati operiebantur, ut venientem aut caperent, aut trucidarent. Crispinus ad locum properans, cum jam non longe a Castro esset, transivit juxta silvam, in qua Franci latitabant ad eum interimendum parati: qui mox cernentes quem quærebant, surgentes de insidiis audacter illi in invadunt: tunc socii relicto eo omnes fugerunt: ille præsidium fugæ attentare volens, densitate silvæ præpeditabatur; sicque interceptus, quia nec fugere, nec resistere valebat, de equo exiliit; et necessitate compulsus super radicem excisæ arboris, quæ juxta erat, insedit; habenas, quibus equum regerat, ut quidam dicunt, vicinæ arboris ramis appendit; et ut alii volunt, ad augmentum miraculi, manu retinuit. His arctatus angustiis, Willelmus Crispinus cor ad Deum levat, Matremque misericordiæ magna devotione mentis reclamationat: « Domine Jesu Christe, ait, miserere mei, et per merita Patris Herluini et fratrum ejus, quibus me suppliciter hodie commendavi, libera me de hoc imminente periculo mortis. O generosa Virgo, intacta Domini Mater, suscipe indignas tui peccatoris [s. peccatoris] preces, et contribulati cordis sacrificium ante Deum, et ante te ascendat in odorem suavitatis. Virgo virginum, Domina angelorum, si qua tibi cura est de tuo Beccensi Herluino, suppliciter obsecro ut a præsentī me liberare digneris exitio. Instant undique hostes, jam de mea morte, vel cautione insultando triumphantes; imminet hostilis manus, quam non licet

A effugere; et in ipso mortis limine interceptus, cogere de vita desperare. Quid faciet iste tuus servulus, o intacta Parens Dei, sacrarium Spiritus sancti, quid faciet quem hostilis cuneus lanceis insequitur et gladiis. Succurre itaque, Domina piissima, per potestatem qua es apud cœlestes gloriosa, apud terrigenas imperiosa, apud inferos terribilis; ubique propitia, ubique magnifica, ubique præminens auctoritate et majestate regia, et innova in me antiquæ subventionis tuæ beneficia, quæ non patet effugiendi via. Mater misericordiæ per, orationes servorum tuorum Becci, Herluini, et fratrum ejusdem loci, quorum orationibus me mane commendavi, libera me ab hac præsentī jam imagine mortis. » Hujusmodi oratione in conspectu Domini, et ejus gloriosæ Matris Mariæ cum tota mentis devotione, et magno contriti cordis dolore, sine sono vocis emissa, anxiatu est spiritu pene usque ad sudorem mortis, cum subito a sinistris astitit ei ad vitæ solatium quædam virago præclara, vultu jocunda, ornatu regio spectosa, sulcili et candida sindone amicta, quæ manicam suam dexteram extendit super eum, et hoc velamine ejus fere corpus cooperuit totum, nam ad tibias usque medias hoc tegmen descendebat, et ultra pertingere non valebat. Hæc **55** autem rubeas caligas et ideo contrahebat se et stringebat, et totus in seipso curvatus, laborat quatenus tibias et pedes sub manica reginæ puellæ absconderet, nec poterat. Accedunt hostes, o virum inquirere lanceis et mucronum cuspidibus accelerant, et purgendo sub frondibus, et arbutis, atque fructis, usque ad ejus pedes vel ad corpus undique infestant, sed nullomodo ipsum tangelant. Ipse vero per munitionem beatæ Dei Genitricis, inimicis suis factus est invisibilis, et admirantes dicebant: « Quo abiit? Quid devenit? Nunquid eum viventem terra absorbit? Huic venit, hic fuit. Quo fugit et a secessit? Ecce equus illius dependet, quem insequimur: hæc, eo non invento, ad detrimētum illius subripiat qui vult. » At illi quibus erat sanior mens responderunt non se venisse equum rapere, sed hostem, si present, infestum jugulare. Cumque diu investigando illum laborassent in vacuum, vesperscente jam die, confusi ad propria redierunt. Tunc illa piissima Domina: « Sci ne, inquit, homo, in mortis angustia, unde tibi prævenerunt vitæ subsidia? Nosti nomen meum, quæ tibi ministravi in mortis angustia respirantii solatium? Ego sum bona Dei Mater, cui te abbas Herluinus toto corde commendavi, quando hoc tua intentio devote postulavit. » His dictis, Virgo discessit. Sic spargit Regina cœli sperantibus in se odorem vitæ, sic attrahit ad se innumerabiles copiosa charitate, et neminem relinquit inglorium, qui devote ejus implorat auxilium. Comite Crispini, qui timore hostium ab eo profugerant, venientes domum tristi rumore repleverant oppellum, quod eorum dominus aut captus esset, aut mortuus. Dolor ingens omnium, luctus incomparabilis erat per totum castellum, cum subito prospiciunt Willelmum

Crispianum super equum venientem, et cum magno gaudio occurrentes suscipiunt illum lætantes. Illic heros, cum antea plurimum Beccensem amaret Ecclesiam, deinceps hac de causa super omnes dilexit, et de rebus suis multa in ea Deo servientibus contulit. Quam dilectionem posteris suis, quasi hæreditariam reliquit, ita ut videatur quod infantes, de eius progenie venientes, Beccensem diligant naturaliter Ecclesiam; ac si cum lacte carnis liberit ipsius dulcedinem amoris; ipsam quoque Domini Genitricem, quæ per totum mundum venerabilis habetur, quasi solum Beccæ colatur, sanctam Mariam Beccæ invocant, et deprecantur, et multoties ejus auxilium experti sunt in necessitatibus suis. De quibus dicitur quia Beccensem Ecclesiam, mox in ipso ortu, quasi in cunis nuper natam exceperunt, et educaverunt, atque ad perfectam ætatem perduxerunt; sumptibusque suis pro posse extulerunt. Hic egregius vir, sæpe fatus Wilhelmus Crispinus, ad extremum veniens, misit, et rogavit sanctum Patrem Herluinum venire ad se, ut daret sibi religionis habitum; tardante autem abbate, vidit dæmones ad se venisse, et duas macerias nimium excelsas circa se ædificare. Quibus ita arctabatur ut non se putaret inde posse evadere, cum ecce aspicebat sanctum Benedictum, signum Dominicæ crucis manibus ferentem, ad se accedere; ad cujus adventum illa dæmonica phantasia tota evanescebat. Nec mora, nuntiatur adesse Beccensis abbas venerabilis Herluinus, et cum eo quidam monachus, nomine Wilhelmus, qui postea fuit abbas Corneliensis, a quo hæc audita dicuntur. Narravit ergo Crispinus abbati iudificationes dæmonum, et Dei adjutorium per sanctum Benedictum sibi impensum. Tunc factus est monachus et post paucos dies vita discessit, et humatus juxta ecclesiam ubi claustrum ædificandum erat, confidens se per sanctam Domini Matrem Mariam suam liberatricem, et per beatum Benedictum gratiam Christi, et misericordiam consecuturum.

EPITAPHIUM WILLELMI CRISPINI SENIORIS.

*Nobiliter natus miles fuit hic tumultus,
 Providus, et fortis, moribus atque probus.
 Qui ne mundus eum posset submergere secum,
 Huc portum subiit, monachus hic obit.
 Jani post Nonas, ac tres et quatuor horas,
 Cum jam complexisset, quintaque jam feret.
 Parvus erat Beccus, cum parvum nomine rebus,
 Sumptibus ipse suis, extulit ut potuit.
 Noto Crispinus fuerat cognomine dictus,
 Nomine Wilhelmus, cui, Deus, est pius.*

Iste Wilhelmus Crispinus habuit uxorem, nomine Evam, genere et moribus sibi competentem, de qua genuit Gislebertum, prædictum West-Monasterii abbatem, et alios plures. Hæc Eva de gente Franco- rum, claris natalibus progenita, postquam prædicto nupsit Wilhelmo, ejus se aptans moribus cepit Beccensem ecclesiam præ omnibus amare, abbatem et monachos, quasi ex se genitos totis visceribus

A amplecti, magna devotione venerari. Vestes, et quæcunque in ornamenti pretiosa habebat, in usus ecclesie et fratrum expendit; ipsamque Domini Matrem, et ejus Beccensem ecclesiam, toto corde dilexit. Defuncto viro ejus Wilhelmo totam se ad Dei servitium **56** convertit, vivens in sancta viduitate, jejuniis, vigiliis, et orationibus intenta, quantum sexus vel ætas patiebatur, carnem, et sanguinem usque ad finem vitæ non gustans, elemosynas multas indigentibus faciens; post aliquot annos a Wilhelmo Rothowagensi archiepiscopo velata, in subjectione Beccensis cœnobii permansit usque ad mortem, et defuncta sepulta est juxta virum suum.

Horum nepos de filio Wilhelmo tertius Wilhelmus Crispinus, originalem amorem trahens erga Beccensem ecclesiam miro eam coluit affectu. Iste Wilhelmus sanguinis propinquitate jungebatur comiti Andegavorum; ideoque familiaris illi erat; ad quem cum se aliquando contulisset, ut ad amicum, et comes contra quosdam suos bellum gereret, qui in terra sua contra illum rebellabant, pugnabat Wilhelmus pro eo, quantum poterat. Quidam die reprensus hostes, irritus audacter in eos; at illi terga verterunt, sive timore, ut fugerent, seu industria, ut eum longius abductum capere possent. Quos ille insecutus aliquantum, a suis disjunctus est; in hiis vicentes illum se persequentem solam, unus eorum conversus equum, cui insidebat, percussit, et per latera transforavit. Ille, sciens equum ad mortem vulneratum, mox vertit habenas, et conversus retrorsum, calcitans argens cornipedem, ceteri fuga a suis reverti conabatur. Beatam Domini Matrem inclamitans, voce magna: « Sancta Maria Beccæ, adjuva me, sancta Maria Beccæ, adjuva me. » Sic vociferando pervenit ad quoddam fossatum, quo perpeti saltu transmissis, quasi jam securitate positus cecidit mortuus. Hoc idem Wilhelmus Crispinus pro magno miraculo, ad honorem Dei et ejus sanctæ Genitricis, narrare solitus erat, quod equus pene mortuus, profuente hinc inde ubertim sanguine a lateribus, per duo fere millaria portavit eum ad tutum locum. Equidem equus ipse, ut aiebat, nimia velocitate vigeat, sed tam velocem nunquam eum invenerat. Idem Wilhelmus, postea captus, cum in carcere diu teneretur ferro constrictus, timore et angore coactus, vovit, si Deus eum de hac tribulatione liberaret, quod iret Jerusalem. Nec multo post egressus, liber de carcere, accepit crucem, signum videlicet eundi Jerusalem. Mox ita mutatus est verbo et opere ut totus subito videretur alteratus, cui et sicut qui hoc videbant mirantibus. Proficiscendi terminum pergit ad primam festivitatem sancti Michaelis; sano rogabat Deum et sanctam Matrem ejus, quatenus, si in via moriturus erat, antequam proficisci inciperet, moreretur, quo Beccam delatus, inter antecessores suos jaceret humatus. Quod Deus juxta bonitatem suam, sicut petebat, illi concessit. Non infirmitate correptus, hominem exiit in vigilia sancti Michaelis quarto Kalend. Octobris, et sicut desiderat.

raverat, utque moriens præceperat, die qua profecturum se dixerat. Portatum est corpus ejus ad dominam suam sanctam Beccensem Mariam, et juxta suos patres sepultum. Talibus beneficiis beata Dei genitrix genus Crispinorum, et alios quamplures cujusque ordinis, et generis, ad suam familiaritatem

A adduxit, ut firmitiori fide et ardentiori amore eas au-lesant implorare in suis necessitatibus auxilium, quatenus per ipsius intercessionem recuperare valeant Filii sui Domini nostri Jesu Christi gratiam, qui vivit et regnat cum Patre, et Spiritu sancto Deus in æcula. Amen.

57 VITA S. AUGUSTINI

MONACHI BENEDICTINI, PRIMI CANTUARIENSIIUM ARCHIEP
APOSTOLI.

ANGLORUM

Ex vet. ms. Beccensis abbatiæ.

PROLOGUS IN VITAM.

Quæ de ipsius primi Anglorum institutoris Augustini vita et signis venerabilis Bedæ depromit historia (79*), quæque ab ipso prætermissa in aliis cœdicihbus vetustis reperimus, fidelissime nostro malleolo recudimus. Quæ etiam post ejus ad sidera triumphum declarata ac descripta legimus, eadem probabili fide adjungimus. Quæ vero præsentialiter, testibus populis, et probatissimarum personarum indicibus oculis, luce clarius rutilant, suis radiis credentes illustrant, hæsitantes reverberant. Possemus et inspectorum, et curatorum pleraque retexere loca et nomina, nisi vetaret nausea. Super omnia beati Gregorii cadent testimonia (80): qui hunc scriptis declarat plurima patrasse signa. Hæc itaque quæ lectione, vel visu novimus, alio libro fasius exposuimus (81), quatenus insatiabilibus

B paternæ dilectionis filiis obsecundaremus. At hunc libellum paululum contraximus, ut inter divini et humani convivii solemnia, benignis et fraternis (82) hospitibus obtemperemus. Simul etiam aliæ confratrum Ecclesiæ, per hunc oceanum diffusæ, ad quas hæc contigerit pervenire, nativo congaudent amore, tanquam sui protoparentis filiæ. Verumtamen super hoc compendii propositum, video crescente Elisæi oleo superfluere vas memu. Oramus ergo omnes eruditissimos ac benignissimos doctores, et discipulos Dominicæ scholæ, ut hæc, tam lucide comprobata, non solum non renuant credere, verum etiam plena benevolentia paterni affectus suscipere, jugique fide, contra improbos, studeant celebrare.

INCIPIT VITA.

Fortem armatum cujus atrium, mandus; cujus firmamentum, regna terrarum; cujus præda, genus humanum: noster armatus in nostra etiam infirmitate, longe fortior congressus potentialiter, parata in se cruce, plaga nunquam sanabili transfixit, et omnia opprobriorum tela ac jacula sibi injecta in illum retorsit. Omnia ejus arma abstulit, ipsumque æterno carcere ac supplicis mancipatum irrevocabiliter damnavit. Omnia spolia ipsius jure triumphata, apostolicis ductibus suis distribuit electosque principes, super gentes, nationes, et regna, constituit (*Luc. xi*). Remansit Britannici Oceani orbis æquoreus, ab universali orbe circumcisus. Hunc ille rex præpotentissimus, Augustino fideli dispensatori suo quondam venturo, reservavit, qui noctem verteret in diem, et novam ac veram, post tenebras, perpetuam infunderet lucem. Pollebat jam papa Gregorius humani generis splendor immensus,

qui hunc divino instinctu segregaret in opus Dominicum, ut quondam Petrus Barnabam et Saulam (*Act. xiii, 2*). Intenderat ipse hanc palmam præripere, sed respondit Dominus hoc privilegium Augustini esse. Nam pueros, niveo candore super Roma visos, audiens Anglos vocari, et provinciales Deiros, ac regem terræ Alle nuncupari; et Anglos, inquit, angelis sociari, et Deiros, de ira Dei liberati, ac Dei laudem in terra alleluia oportet decantari.

Paratis itaque rebus mittit Augustinum, Dei scientia omniique virtute florentem, cum quadraginta electissimis comitibus, quos religiosos novit et promptos in divinis dogmatibus. Viam salutarem alacres accelerabant, et per aliquot dies longius processerant. Ecce autem ventosa fama, a maligno adversario vulgi ore ventilata, terruit athletas Domini, quæ diceret gentem quam petebant cunctis mortalibus ferociorem esse, sanguinem humanum

(79*) Historiæ gent. Anglorum, lib. 1, a cap. 23 ad finem, et l. II, cap. 1, 2, 3.

(80) Refert S. Beda, ubi supra.

(81) Auctor prolixiorum Vitam S. Augustini composuit.

(82) Manachus fuit.